

Socialnämnden

Angelica Florin
Angelica.florin@nassjo.se
0380-51 79 07

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Remissvar från Nässjö kommun om förslag barnets bästa i samband med upphörande av vård S2021/02397

Socialnämnden i Nässjö har tagit del av promemorian gällande barnets bästa i samband med upphörande av vård. Yttrandet lämnas av socialnämnden men omnämns i yttrandet som "Nässjö kommun"

Yttrande

Nässjö kommun anser i huvudsak att lagförslagen är bra men har några kommentarer utifrån att barnets bästa blir mindre framträdande än vad vi förväntade oss av lagförslaget;

Barnets bästa som självständigt rekvisit vid prövning av vårdens upphörande

Som lagförslaget beskriver finns redan idag lagstiftning att använda sig av när risken uppstår att barnet allt för snabbt kan flyttas hem till sin ursprungsfamilj. Likaså att vårdansöversflytt till familjehemmet är ett beslut som gynnar barnets stabilitet och trygghet över tid.

Nässjö kommun ser två sårbarheter för barn i LVU-vård, liksom SoL-vård trots stöd i lagstiftningen att låta barnet kvarstanna i sitt familjehem.

Dels barn som vårdansöversflyttas som yngre till sina familjehem där vårdbehovet inte är omfattande när själva beslutet om vårdansöversflytt fattas men där deras uppväxtmiljö ändå påverkar dem när de kommer upp i tonåren. Vi ser att yngre barn som vårdansöversflyttas kan ha pågående stödinsatser hos exempelvis BUP eller HAB men där dessa insatser avslutas efter något eller några år. Dessa barn riskerar att få sämre stöd senare under uppväxten från sin blivande hemkommun om det är någon annan än placeringskommunen. Barnen kan få beteendeproblem i tonåren och där socialtjänsten i hemkommunen utreder och bedömer utan att hämta in tidigare kunskap om barnets bakgrund från placeringskommunen. Generellt har Nässjö kommun upptäckt att man i högre grad ifrågasätter familjehemsföräldrar/föräldrar till vårdansöversflyttade barn i sin omsorg än om det rör biologiska barn. Vårdansöversflyttade barn riskerar att i högre grad ryckas upp från sin naturliga miljö när de är i en utvecklingsfas av frigörande från sitt hem.

Nässjö kommun önska ett förtydligande i handbok eller lagtext att överlämning vid vårdnadsöverflytt till den nya hemkommunen är nödvändig om visst vård- eller stödbehov kvarstår för barnet vid vårdnadsöverflyttning till familjehem. Likaså att när utredning inleds för vårdnadsöverflyttade barn som tidigare varit familjehemsplacerad i det aktuella hemmet ska den nya hemkommunen inhämta underlag i sin utredning och vid behov konsultera kring barnet med den tidigare placeringskommunen.

Ytterligare en sårbarhet är för de barn som har ett långvarigt och eller omfattande vårdbehov, där familjehemmet önskar mycket stöd och vårdnadsöverflytt blir en sårbarhetsfaktor för vården utifrån att placeringskommunen har en långtgående kunskap om familjehemmet och barnet, alternativt om en vårdnadsöverflytt inte är möjlig av andra skäl. De barnen kommer kvarstanna i LVU-vård med vårdplan som är långsiktig eller till och med avser hela uppväxten. Dessa barn blir inte tryggade genom nuvarande lagstiftning eftersom vårdnadshavare kan överklaga vården med regelbundenhet. Nässjö kommun har fler ärenden där vårdnadshavare överklagar vården ca 1 gång per år efter att ärendet har processats i samtliga förvaltningsdomstolar. Barnens inställning behöver ofta inhämtas vilket gör deras placering oviss och starkt påverkar deras känsla av trygghet och stabilitet i vården. Här skulle rekvisit om barnets bästa utifrån anknytning till familjehemmet vara en viktig del för att trygga barnet i att det får vara kvar trots vårdnadshavares upprepade överklagningsprocesser

I promemorian på sidan 69 står det även i första stycket rad nio att *”Tvångsvården i sig ger nämligen inte någon garanti för att barnet får stanna kvar i det aktuella familjehemmet. Det är socialnämnden som bestämmer var barnet ska vara placerat och det finns ingen garanti för att det aktuella familjehemmet kommer att ha möjlighet att fortsättningsvis ha ansvar för att vårda och fostra barnet i familjehemmet”* Detta är en kommentar kring förslaget som var lämnat i SOU 2015:71 om att ha barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid upphörande. Barnets bästa som självständigt rekvisit kan snarare garantera att barnet kan få vara kvar i sitt nuvarande familjehem eftersom man kan trygga både barnet och familjehemmet i att socialtjänsten kan finnas kvar som stöd över tid och barnet behöver inte oroas över att föräldrarnas förhållanden kommer utgöra skäl för avslut av vården. Nässjö kommun vill också problematisera beskrivningen av vårdnadsöverflytt som en självklar trygghet för barnets långsiktiga uppväxtmiljö. Ett beslut om vårdnadsöverflytt ger inte garantier för att man får kvarstanna i det tidigare familjehemmet. Dels kan särskilt förordnade vårdnadshavare begära att förordnandet ska upphöra men biologiföräldrar kan även driva vårdnads- eller umgängesprocess civilrättsligt där det tidigare familjehemmet står utan socialtjänstens stöd efter en vårdnadsöverflytt. I en vårdnadsprocess har heller inte barnet rätt till ett eget offentligt biträde vilket innebär att ingen företräder barnet. I detta avseende kan det till och med vara tryggare för barnet att kvarstanna i LVU-vård med ett självständigt rekvisit som avser barnets bästa. Liksom att ett beslut om att barnets bästa är att kvarstanna i familjehemsvården också skulle reglera möjligheten för vårdnadshavare att överklaga vården för att trygga barnet i sin vård i familjehemmet.

Att LVU-lagstiftningen ska ses som en tillfällig åtgärd som ska upphöra så snart omständigheterna har upphört kan idag uppfattas som långt ifrån fungerande praxis. Socialtjänsten arbetar idag mycket långtgående med att låta barn kvarstanna i sina ursprungshem. Detta utifrån att forskning visar att barn som vuxit upp i sina ursprungsfamiljer, trots mycket hög social belastning, generellt klarar sig bättre som vuxna än barn som har varit i samhällsvård som på en generell nivå ofta har sämre psykisk hälsa och sämre integrering i samhällslivet som vuxna. När beslut fattas om vård, framförallt enligt 2§ LVU har man ofta uttömt möjligheterna i hemmet och barnet har redan hunnit ta skada av sin hemmiljö på ett sätt som gör att barnet behöver kvarstanna i vård över lång tid. När vården behövs över lång tid och familjehemmet blir det nya trygga omsorgssystemet runt barnet finns det skäl utifrån barnets bästa att låta de trygga omständigheterna få kvarstå. LVU-lagstiftningen för yngre barn enligt 2§ LVU blir ofta en initiering till uppväxtplacering. Små barn har dessutom behov av trygga omsorgssystem över längre tid än ungdomar. Föräldrar har då kanske 1 – 2 år på sig att göra förändringen och upprätthålla stabilitet i sin förändring innan barnet har blivit så förankrat i sitt familjehem att det blir barnets naturliga utgångspunkt. Det finns skäl att problematisera begreppet tillfällig åtgärd när det gäller 2§ LVU för yngre barn.

Barnets bästa utifrån anknytning till familjehemmet som självständigt rekvisit vid beslut om upphörande av vård hade exempelvis kunnat prövas först efter två år av barnets placering, eller i samband med övervägande om vårdnadsöverflytt om vårdnadsöverflytt inte är möjligt.

Om barnets bästa inte kan vara ett självständigt rekvisit stärker begreppet ”varaktig och genomgripande förändring” samt förklaringen till detta vad som faktiskt krävs av en förälder innan en hemflytt av ett barn kan vara aktuell.

Förslaget att nämnden är skyldig att överväga flyttningsförbud vid övervägande eller omprövning av vård är bra. Socialtjänsten behöver ha mycket hög juridisk kompetens idag för att greppa hela den lagstiftning som omgärdar barn och ungdomsvården. Det krävs en kunnig och stabil organisation för att överväga och hitta rätt beslutsgrunder i varje specifik situation. Socionomprogrammet innehåller endast 30 hp juridik. Att utföra socialtjänstarbete är ett juridiskt komplext uppdrag. Att då kravställa på att överväga flyttningsförbud blir ett stöd och en hjälp i att kunna använda sig av relevanta lagrum.

Skyldighet för nämnden att följa upp ett barns situation

Denna del anser Nässjö kommun är bra i sin helhet. Det stärker barnets möjligheter till att få en bra situation vid en hemflytt eller upphörande av vård till annan typ av vårdform eller boende.

Det blir även en tydlig reglering för respektive kommun kring det långtgående uppföljningsansvar som åligger kommuner efter avslutad vård för barnet. Nässjö har sett en ökad benägenhet för kommuner att snabbt avsluta ärenden när vården har upphört och hänvisat till den nya boendekommunen. Om tidigare

placeringskommun inte tar sitt ansvar behöver nya vistelse och/eller boendekommunen hantera barnets eventuella behov av stöd eller skydd. Detta blir rättsosäkert för barnet då den nya kommunen inte har samma kunskap om barnet.

Lagförslaget tar hänsyn till olika typer av avslut av vården vilket är bra. Det krävs dock en god juridisk kunskap för att hantera och överblicka alla möjliga lagrum eller kravställda lagrum. Det är därför viktigt att handböcker kring handläggning av beslutet uppdateras så socialtjänsten får ett användbart stöd i hur detta ska handläggas.

Krav på drogtest vid umgänge och upphörande av vård

I grunden är lagförslaget bra, framförallt eftersom socialtjänsten idag egentligen helt saknar möjlighet att kravställa drogtestning om den enskilde själv inte önskar lämna och samverkar kring frågan.

Ett lagrum med beslut som också blir överklagningsbart blir mer rättssäkert för den enskilde och klargör också rättigheterna för socialtjänsten att kontrollera drogfrihet vid umgänge eller vid upphörande av vård.

Detta beslut skulle vara bra att kunna delegera till tjänstemannanivå.

Nässjö kommun vill problematisera kring att beslutet inte ska gälla för placeringar enligt SOL. När barn vårdas enligt socialtjänstlagen kan samma omständigheter kring kontroll av en förälders nykterhet finnas. Det finns ett samtycke till placeringsformen men där själva vårdinnehållet i vårdplanen sviktar i perioder. Det vore önskvärt med ett enskilt beslut även här kring att föräldrar ska kunna lämna drogtest. Föräldrar kan hamna i en rättsosäker situation om kravet för umgänge är nykterhet men föräldern inte frivilligt vill lämna prov men där vården i övrigt fungerar för barnet och föräldern samtycker. Om beslutet om drogtest inte kan gälla vid vård enligt SOL behöver det tydligt framgå om denna grund enskilt kan vara skäl för ansökan om LVU.

Ekonomiska konsekvenser

Sedan ca 10 år har riksdagen fattat beslut om flera mindre detaljregleringar inom handläggningsområdet barn och unga. Dessa var för sig bedöms alltid medföra mindre marginella kostnadsökningar. Sammantaget gör dessa marginella kostnadsökningar dock en stor ekonomisk skillnad för kommunerna. För att sätta den nuvarande beräkningen kring aktuella lagförslag i perspektiv vill Nässjö kommun sammanfatta några av detaljreglerade lagförslag som har gett tydlig kostnadsökning sammantaget. Att skyddsbedömningar i anmälningar ska göras samma dag kräver en organisation som hanterar alla inkomna orosanmälningar vilket gav behov till ändrad organisationsform och bemanning för att kunna säkerställa daglig möjlighet till skyddsbedömning. Att utreda samtliga barn som bevittnat våld mellan närstående skapar ett ökat handläggarbehov eftersom det inte medger undantag vid bedömningar av om utredning ska inledas eller inte när uppgiften kommer in. Att överväga vårdnadsöverflytt är liksom att revidera

placerade barns vårdplaner vartannat år kräver även det ökad kontinuitet liksom tillgänglighet med personal. Från och med 1 juli kommer även barn som bevittnat våld bli brottsoffer vilket höjer handläggningsskraven med bedömning av polisanmälan kring varje individuellt barn. Vid polisanmälan tillkommer samverkan via Barnahus och att medverka vid polisförhör liksom att ha samtal mellan barn och föräldrar efter barnförhör. Barfridsbrott kommer i hög grad öka antalet ärenden i socialtjänstens handläggning kring polisanmälan vid misstanke om brott mot barn. Kommunernas eventuella kostnadsökning framgår inte av propositionen.

Vad gäller detta lagförslag anser Nässjö kommun att bedömningen kring kostnadsökning vad gäller uppföljning av barns situation efter avslutad vård är relevant även om snittlönen i vår kommun ligger betydligt högre, ca 38 900 kronor per månad.

Nässjö kommun delar dock inte bedömningen kring att kostnadsökningen för beslut om drogtestar endast kommer bli marginell. Detta kommer innebära att beslut behöver skrivas fram liksom administrera beslutsprocessen beroende på vilken nivå beslutet kan delegeras till. Är det nämnd eller utskottsbeslut kräver detta en ökad belastning inom nämndorganisationen. Överklagningsärenden kommer öka vilket även det betyder fler förhandlingar i domstol med resor och förberedelsestid inför förhandling.

Övriga konstansberäkningar bedöms relevanta.

Övrigt

Socialtjänstens barn och ungdomsvård är en mycket komplex verksamhet. Det kräver mycket av de anställda liksom att nämnds- och förvaltningsorganisationen runt verksamheten är stabil, kunnig och hållbar. Verksamheten omgärdas av hög detaljstyrning och är en dyr kommunal verksamhet. Kommunal budget påverkas i hög grad av utvecklingen inom socialtjänstens barn och ungdomsvård. Små kommuner kan helt stjälpas av kostnaden för ett omfattande placeringsbehov inom barn och ungdomsvården. Kommunen får också långsiktiga kostnader för de barn som är vårdnadsöverflyttade. I kommuner med hög social utsatthet och hög andel barn i familjehem får då höga kostnader för både de vårdnadsöverflyttade barnen men även en fortsatt hög belastning på familjehemsvård. Kostnaderna för vårdnadsöverflyttade barn borde vara ett statligt ansvar eftersom barnet inte längre är inom socialtjänstens vård.

Det råder också fortfarande en rättsosäkerhet för barn inom socialtjänsten i Sverige utifrån omfattande krav på verksamheten, höga juridiska krav men där utbildningsnivån inom socionomprogrammet inte ger tillräcklig grund för att överblicka och använda sig av de omfattande lagrumsområde som verksamheten arbetar inom. Kostnadsutvecklingen och kraven inom barn och ungdomsvården är inte en fråga som kommunerna löser idag och behöver ses över från nationell nivå.

Sammanfattningsvis

Socialnämnden i Nässjö hade önskat mer av lagförslaget utifrån barnkonventionen liksom att barnets bästa skulle väga tyngre vid bedömning av upphörande av vård. Promemorian är väl avvägd utifrån lagområden att ta hänsyn till.

Så som lagförslagen är formulerade ställer sig Nässjö kommun bakom förslaget i allt väsentligt med de synpunkter eller förslag på tillägg, ändringar eller förtydliganden som framgår ovan.

Sara Lindberg
Socialnämndens vice ordförande

Svar på remiss om barnets bästa när vård enligt LVU upphör

Beslut

Svar på remiss om förslag om barnets bästa när vård enligt LVU upphör, godkänns och skickas till Socialdepartementet på Regeringskansliet.

Sammanfattning av ärendet

Socialdepartementet utrett hur principen om barnets bästa kan stärkas vid beslut om tvångsvårdens (LVU) upphörande. Uppdraget presenteras i en promemoria Ds 2021:7 med förslag till lagändringar som syftar till att stärka barnets bästa vid LVU-vårdens upphörande. Lagändringarna som remssvaret avser rör Barnets bästa som självständigt rekvisit vid upphörande av vård, att socialnämnden ska följa upp barnets situation efter avslutad LVU-vård, att Socialnämnden får befogenheter att besluta om drogtestning av föräldrar vid umgänge och vid vårdens upphörande.

Socialnämnden i Nässjö har tagit del av promemorian. Nämnden delar uppfattningen om att barnets bästa måste stärkas och hade önskat att barnets bästa skulle kunnat fungera som ett självständigt rekvisit i samband med vårdens upphörande. Socialnämnden i Nässjö lämnar även några övriga synpunkter kring komplexiteten och utmaningarna kring ansvaret, omfattningen och kostnadsutvecklingen inom området barn och unga som fortsatt behöver ses över.

Utöver detta så stärker lagförslagen som är lämnade barnets bästa i LVU-vården liksom vid LVU-vårdens upphörande. Promemorian klargör både uppföljningsansvaret genom lagförslaget liksom den rättsosäkerhet som idag finns kring drogtestning.

Socialnämnden i Nässjö hade önskat mer av lagförslaget utifrån barnkonventionen liksom att barnets bästa skulle väga tyngre vid bedömning av upphörande av vård. Promemorian är väl avvägd utifrån lagområden att ta hänsyn till.

Så som lagförslagen är formulerade ställer sig Socialnämnden i Nässjö kommun bakom förslaget i allt väsentligt med de synpunkter eller förslag på tillägg, ändringar eller förtydliganden som framgår ovan.

Nässjö 2021-06-10

Sara Lindberg
Socialnämndens vice ordförande